

ความเป็นมาของเรื่องต่งหย่งพบเทพธิดา

董永遇仙的演变

An Unfolding Story of Dong Yong Meets with the Goddess

ศรีศักดิ์ เจียมวัฒนาเลิศ¹

บทคัดย่อ : “ต่งหย่งพบเทพธิดา”เป็นตำนานพื้นบ้านจีนที่มีชื่อเสียง ไม่เพียงแต่เป็นตัวแทนวัฒนธรรมกตัญญูของจีน ยังได้รับความนิยมจากชาวบ้านในฐานะตำนานรักระหว่างมนุษย์กับเทพธิดา ตัวเอกของเรื่องคือ ต่งหย่ง เกิดในสมัยราชวงศ์ฮั่น มีฐานะยากจนถึงขนาดต้องขายตัวฝังศพพ่อ เขาได้พบกับเทพธิดาที่ได้ให้ความช่วยเหลือและต่อมากลายเป็นตำนานรักที่ซาบซึ้งกินใจ บทความนี้นำเสนอความเป็นมาของตำนานต่งหย่ง วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงและการคลี่คลายตัวทางสังคมในแต่ละสมัยและอิทธิพลต่อสังคมเรื่อง “ต่งหย่งพบเทพธิดา”

คำสำคัญ : ต่งหย่ง; เทพธิดา; วัฒนธรรมกตัญญู; การคลี่คลายตัว; นิทานมุขปาฐะ

摘要: “董永遇仙”是中国最有名的故事传说之一，他不仅代表着中华民族的孝义文化，人仙之恋的故事传说也赢得了众民心。作为故事主角的董永，生活于汉代，因家境贫寒而卖身葬父，而后又遇到七仙女的帮助，并与之产生了一段感人的爱情故事。本篇的主要阐述董永故事的历史发展，并分析其随朝代的更替而发生的演变以及对社会的影响。

关键词: 董永; 仙女; 孝文化; 演变; 口头传说

¹ ศรีศักดิ์ เจียมวัฒนาเลิศ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวัฒนธรรมจีนศึกษา ภาควิชาภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
詹春城, 泰国法政大学人文学院中文系中国化学硕士研究生。
Sisak Jiamwattanalert, M.A. student of Chinese Culture Studies, Chinese Department, Faculty of Liberal Arts,
Thammasat University.

Abstract : “Dong Yong meets up Goddess” is one famous Chinese literature and is well known for deep gratitude of main character named ‘Dong Yong’ who was born in Han Dynasty. Dong Yong lived in abject poverty and had to sell himself in order to earn for his father’s grave till he met up with goddess who gave him a hand and this became one important aspect of love legend. It is also able to draw people’s attraction as well as gratitude aspect. This article will bring about the whole story of how it originates from, including alteration and unfolding of society in each period of time. This well-liked literature has generated a great impact of grateful culture into people’s acknowledgment until present.

Key words : Dong Yong; Goddess; grateful culture; unfolding; Oral tradition

บทนำ

เรื่องของความกตัญญูที่โดดเด่นในวัฒนธรรมจีนมีสี่สิบสี่เรื่อง เรียกกันว่าตำนานยี่สิบสี่กตัญญู แต่ละเรื่องเล่าถึงยอดกตัญญูในลักษณะต่างๆ กัน เรื่องตงหย่งพบเทพธิดาเป็นหนึ่งในตำนานยี่สิบสี่กตัญญูที่มีเทพธิดามาเกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นนิทานแนวคติชนวิทยา ตัวเอกของเรื่องมีชีวิตความเป็นอยู่แบบเกษตรกรรม ทฤษฎีทางคติชนวิทยาส่วนใหญ่จะศึกษากลุ่มคนในลักษณะชนบทแบบนี้เพราะมีลักษณะเด่นตรงที่มีการดำเนินชีวิตคล้ายๆ กัน เนื้อเรื่องเล่าสืบต่อกันมาปากต่อปาก ไม่ได้มีการจดบันทึกในช่วงแรก โดยลักษณะนี้เรียกว่านิทานมุขปาฐะ

เนื้อเรื่องโดยสังเขปคือ ตงหย่ง ซึ่งเป็นตัวเอกฝ่ายชายขายตัวเพื่อฝังศพพ่อ ด้วยความกตัญญูทำให้ตัวเอกฝ่ายหญิงคือเทพธิดาลงมาจากสวรรค์แปลงกายเป็นสาวชาวบ้านเพื่อมาช่วยตงหย่ง สารัตถะของเรื่องมีการเปลี่ยนแปลง เพิ่มเติมไปบ้างในแต่ละยุคสมัย เช่น เทพธิดามีลูกกับตงหย่ง หรือเมื่อเทพธิดาได้จากไปแล้วตงหย่งก็มีภรรยาอีกคนหนึ่ง ซึ่งอาจทำให้เค้าโครงเรื่องจากเดิมที่เน้นเรื่องความกตัญญูกลายเป็นความรักระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่เหนือธรรมชาติไป แต่อย่างไรก็ตามในจุดนี้ทำให้เกิดอรรถรสในการเล่าเรื่องและการแสดงเป็นละครหรือจ๊วในยุคต่อมาได้ไม่น้อย ทำให้คุณค่าของเรื่องไม่ได้มีเพียงแค่ความกตัญญูเท่านั้น ยัง

ประกอบกับความรัก ความเชื่อทางศาสนา และเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาวบ้านที่มีความสนใจต่อวรรณคดีเรื่องนี้อย่างมาก

เรื่องราวและการคลี่คลายตัวทางสังคมในแต่ละยุคสมัย

สมัยฮั่นตะวันออก (ค.ศ. 25 – ค.ศ. 220) มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สามารถยืนยันได้ว่าวรรณคดีเรื่องต่งหย่งพบเพชฌิตาเกิดขึ้นราวสมัยราชวงศ์ฮั่น โดยค้นพบภาพแกะสลักที่ศาลเจ้า **อู่เหลียง** (武梁) (ปัจจุบันอยู่ในเขตของมณฑลซานตง) เป็นภาพสลักบนผนังกำแพงเกี่ยวกับตัวเอกของเรื่องคือต่งหย่ง รายละเอียดคร่าวๆ ของเนื้อหามานำกำแพงคือ มีตัวอักษรจีนด้านบนของกำแพงสลักไว้ว่า “永父” (พ่อต่งหย่ง)

(1) ภาพแกะสลักเรื่องต่งหย่งที่ผนังกำแพงศาลเจ้าอู่เหลียง

และด้านขวาของภาพต่งหย่งสลักไว้ว่า “董永千乘人也” (ต่งหย่งชาวอำเภอเซียนเฉิง)¹

ในจุดนี้ **จีหย่งกั๋ว** (纪永贵) ได้ระบุว่าต่งหย่งเป็นชาวอำเภอเซียนเฉิง ซึ่งก็คืออำเภอปั๋วซิง (博兴) มณฑลซานตง (山东) ในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามเรื่องบ้านเกิดของต่งหย่ง ยังมีนักวิชาการหลายท่านไม่เห็นด้วย เช่น **ปานโฮ่วซู่** (班友书) และ **หวังเจ้าเฉียน** (王兆乾) เห็นว่าต่งหย่งน่าจะเป็นคนอำเภอจินถาน (金坛) (มณฑลเจียงซู (江苏) ในปัจจุบัน) มากกว่า² เป็นต้น

¹ 纪永贵。2008。“谈谈董永遇仙”，《中华文化画报》，第8期，第65页。

² 闻毅先。2005 “‘董永遇仙’传说与金坛”，《江苏地方志》，第3期，第60页。

ส่วนรายละเอียดในภาพแกะสลักที่ศาลเจ้าอุเหลียงคือพ่อของต่งหย่งนั่งอยู่บนรถเทียมลากเล็กๆ ที่ไต่ต้นไม้ใหญ่ต้นหนึ่ง มือซ้ายถือไม้เท้าที่อ่องเต๋ประทานให้¹ บนหัวของไม้เท้าเป็นรูปนกเขา มือขวาชี้ไปที่ต่งหย่ง รวากับว่ากำลังชี้แนะหรือสั่งสอนต่งหย่งอยู่

ภาพสลักที่ศาลเจ้าอุเหลียงสามารถอนุมานได้ว่าสังคมในสมัยนั้นเป็นสังคมชนบทใช้ชีวิตแบบเกษตรกรรมเป็นหลัก ยังไม่มีสิ่งใดที่จะแบ่งชัดเจนว่าสังคมใดเป็นสังคมเมืองหรือสังคมชนบท ในด้านครอบครัวของต่งหย่งนั้นมีฐานะค่อนข้างยากจน ต้องช่วยพ่อทำนา **หลังจิง** (郎净)² ได้อธิบายไว้ว่าลักษณะของครอบครัวสมัยราชวงศ์ฮั่นที่ต่งหย่งมีชีวิตอยู่นั้นมีทั้งขนาดใหญ่ กลางและเล็ก ซึ่งขึ้นอยู่กับขนาดของทรัพย์สินในครัวเรือน ความเป็นไปได้สูงว่าบ้านของต่งหย่งเป็นครอบครัวที่มีสินทรัพย์น้อยและเป็นครอบครัวขนาดเล็ก การที่ครอบครัวมีฐานะยากจนและต้องทำนาเพื่อเลี้ยงตนเองและพ่อที่ชราภาพทำให้ต่งหย่งไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือเหมือนคนทั่วไป หนังสือที่นิยมเรียนกันในสมัยนั้นคือคัมภีร์**เซียวจิง** (孝经) ซึ่งสอนเรื่องความกตัญญู

อย่างไรก็ตามแม้ว่าต่งหย่งจะไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ แต่ความขยันและกตัญญูทำให้เขาได้เรียนรู้ที่จะศึกษาจากคนรอบข้าง เหมือนกับคำสอนของขงจื๊อที่ว่ามีคนหลายคนเดินผ่านมาแน่นอนว่าต้องมีสักคนที่เป็นอาจารย์ของตนเอง (三人行，必有我师)

แม้ว่าครอบครัวต่งหย่งจะมีฐานะยากจนก็ตามแต่ประชาชนทุกครัวเรือนในสมัยนั้นก็มีหน้าที่เหมือนกันทุกคนคือการ**เกณฑ์แรงงานและการเก็บภาษี** สังคมสมัยราชวงศ์ฮั่นมีการเกณฑ์แรงงานอยู่ทุกปี ถ้าประชาชนคนใดไม่อยากถูกเกณฑ์ก็ต้องส่งส่วยไปให้รัฐทั้งเงินและสิ่งของ ส่วนเรื่องของภาษีก็จะมีภาษีส่วนบุคคล ภาษีโรงเรือน และภาษีอื่น ๆ ที่ทับซ้อนกับอีกหลายอย่าง ทางด้านสินค้านี้เกลือและเหล็กกล้าซึ่งเป็นสินค้าที่เวลาประชาชนต้องการซื้อขายก็จะถูกเก็บภาษีสินค้านั้นเพิ่มอีก ค่าใช้จ่ายเหล่านี้ลำพังต่งหย่งคนเดียวก็แทบจะไม่มีความสามารถที่จะเลี้ยงตนเองแล้ว แต่ต่งหย่งก็ต้องดูแลพ่อที่ชราภาพอีกซึ่งจะเป็นค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นอีกเท่าตัว แต่เนื่องด้วยความกตัญญูและสภาพแวดล้อมที่ชาวบ้านในสมัยนั้นไม่มีเวลา

¹ ในสมัยราชวงศ์ ฮั่นถ้าผู้ใดมีชีวิตจนถึงอายุเจ็ดสิบปีจะได้รับพระราชทานไม้เท้าจากฮ่องเต้

² 郎净。2006。《董永传说》，北京：中国社出版社，第3页。

จะไปสนใจเรื่องของความยุติธรรมในการเก็บภาษีของรัฐว่าสมเหตุสมผลกับประชาชนหรือไม่
วันเวลาที่ผ่านไปในแต่ละฤดูก็ต้องดูแลพืชผลไร่นาของตนจนไม่มีเวลาพักผ่อน ดังนั้นคงเทียบ
ไม่ได้กับสมัยปัจจุบันที่อาจจะมีการประท้วงค่าจ้างแรงงานขึ้นต่ำบ้าง ประท้วงเรื่องค่าครองชีพ
บ้าง เป็นต้น

เมื่อบริบททางสังคมเป็นแบบนี้ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีทางเลือกอยู่ไม่กี่อย่าง หนึ่งคือต้อง
ทนลำบากกับอาชีพและชะตากรรมของตนต่อไป สองย้ายออกจากที่นั่นเสีย สามขายแรงงาน
หรือขายตัวไปเป็นทาส เมื่อวิเคราะห์จากต่งหย่งกับประวัติศาสตร์ในสมัยนี้และจากภาพสลักที่
ศาลเจ้าอุ่เหลียง พอจะอนุมานได้ว่าต่งหย่งยังไม่ได้ขายตัว และยังไม่มีเทพธิดาองค์ใดมา
ช่วย ต่งหย่งน่าจะเลือกในเส้นทางที่หนึ่งคือการทนอยู่กับชะตากรรมที่ยากลำบากเพื่อพ่อของ
ตนเองต่อไปก่อน

เมื่อถึงสมัยปลายราชวงศ์ฮั่นตะวันออกเรื่องต่งหย่งมีการบันทึกไว้ในหนังสือ
หลิงจื่อเพียน¹ (灵芝篇) แต่งโดย**เฉาจื่อ** (曹植 โจสิดในเรื่องสามก๊ก) นักวรรณคดีที่มีชื่อเสียง
ในเรื่องของการแต่งร้อยกรองใจความหลักของเรื่องคือ ครอบครัวต่งหย่งยากจนมาก กำพร้า
แม่ ส่วนพ่อก็ชราภาพมากแล้ว ไม่มีสมบัติอะไรให้เป็นมรดก ต่งหย่งจึงได้ไปขอความ
ช่วยเหลือจากเจ้าแควคนหนึ่งโดยอาศัยแรงงานเป็นกรรมกรใช้หนี้แทน ภายหลังเจ้าแควบิ
บงคับจะเอาเงินคืน ต่งหย่งจนตรอกไม่มีเงินใช้คืน ความกตัญญูนี้ทำให้สวรรค์เบื้องบนเห็นใจ
จึงได้ส่งเทพธิดามาช่วยต่งหย่งจนสามารถใช้หนี้ได้หมด หลังจากหมดภาระหน้าที่แล้วเทพธิดา
จึงจากไป

เมื่อวิเคราะห์จากกลอนเพลงของโจสิดแล้ว สารัตถะของเรื่องยังไม่พบการขายตัว
ฝิงศฟพ้อ ส่วนเทพธิดาในสมัยนี้เฉาจื่อใช้คำว่า **เซียนหนีว** (仙女) (เทพธิดาหรือนางฟ้า) ไม่ได้
ใช้คำว่า **จื่อหนีว** (织女) (สาวทอผ้า) สมัยของเฉาจื่อมีเรื่องหนุ่มเลี้ยงวัวกับสาวทอผ้าเกิดขึ้น
แล้วในบันทึกชื่อว่า **ลั่วเสินฟู่** (洛神赋) เขาได้แบ่งสองเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจน ผู้คนในสมัยนี้ยัง
ไม่มีการนำเอาสองเรื่องนี้มาปะปนกัน

¹ เป็นการบรรยายเรื่องราวในลักษณะของบทกลอน แต่ละวรรคแบ่งเป็นวรรคละห้าคำ

สมัยราชวงศ์จิ้นตะวันออก (ค.ศ. 317 - ค.ศ. 420) เนื้อเรื่องของเฉาเจี๊ยะจากการขายแรงงานเพื่อเลี้ยงพ่อแม่และการจารึกที่ศาลเจ้าอุ่เหลียงเกี่ยวกับการทำไร่นาของต่งหย่ง คงยังทำให้ความกตัญญูของต่งหย่งไม่เด่นชัดนัก ดังนั้นในสมัยนี้จึงมีบันทึกของกานเป่า (干宝) นักประวัติศาสตร์และนักวรรณคดีในสมัยจิ้นตะวันออก ผู้แต่งบันทึกชื่อว่า **ໄໝເລີນຈີ້ (搜神记)** หรือชุมนุมเทพปกรณัม กานเป่าเป็นนักวรรณคดีที่สนใจในเรื่องลึกลับ เรื่องต่างๆ ที่ลึกลับนั้นเขาได้รวบรวมไว้ในหนังสือเล่มนี้ สารัตถะของเรื่องมีความละเอียดและเปลี่ยนไปให้เรื่องนี้มีความสนใจน่าดึงดูดมากยิ่งขึ้นคือเปลี่ยนจากการขายแรงงานธรรมดาเป็นการขายตัวเพื่อฝังศพพ่อแม่ และการไว้ทุกข์ตามธรรมเนียมจีนอีกสามปี เหตุที่การขายตัวเพื่อฝังศพพ่อแม่เป็นสิ่งที่ทำให้เรื่องต่งหย่งพบเทพธิดาโดดเด่นขึ้นมานั้นก็เพราะว่าการขายแรงงานเพื่อเลี้ยงครอบครัวในสมัยนั้นใครๆ ก็ทำได้ แต่เมื่อถึงขนาดขายตัวเพื่อฝังศพพ่อแม่แล้วนั้นจะทำให้ผู้ฟังเกิดความสะเทือนใจมากยิ่งขึ้น ดึงดูดคนฟังและเนื้อเรื่องจะเริ่มมีความสมเหตุสมผลมากขึ้น เพราะเหตุการณ์เรื่องการขายตัวคงจะไม่ได้เกิดขึ้นกับครอบครัวใดครอบครัวหนึ่งได้ง่ายนัก

จากการที่ต่งหย่งได้ขายตัวเพื่อฝังศพพ่อแม่ สวรรค์จึงเห็นใจ ซาบซึ้งในความกตัญญูและส่งเทพธิดาลงมาช่วย และในสมัยจิ้นตะวันออกนี้กานเป่าได้ชี้ชัดลงไปว่าเทพธิดานั้นเป็นเทพธิดาทอผ้าหรือ จือเหินวี่ (织女) ดังนั้นเนื้อเรื่องจากตอนที่ต่งหย่งต้องกลับมาใช้แรงงานที่บ้านเก่าแก่หลังจากฝังศพพ่อแม่คือ ระหว่างเดินทางไปบ้านเก่าแก่ที่เป็นเจ้าหนัก็ได้พบกับหญิงสาวคนหนึ่งมาขอเป็นภรรยาของตน เมื่อถึงบ้านเก่าแก่จึงบอกกับเจ้าเก่าว่าหญิงสาวผู้นี้เป็นภรรยาของตนสามารถทอผ้าได้ เจ้าเก่าบอกว่าภายในสัปดาห์ต้องทอผ้าให้ได้หนึ่งร้อยพับจึงจะสามารถใช้หนี้ทั้งหมดได้ หลังจากนั้นสัปดาห์ให้หญิงสาวผู้นี้สามารถทอผ้าทั้งหมดได้จนครบจำนวน ซึ่งเมื่อเทียบกับความสามารถของคนธรรมดาแล้วแม้ว่าจะมีฝีมือหรือทอผ้าเก่งเพียงใดก็ไม่สามารถทอผ้าได้รวดเร็วในเวลาอันจำกัดนี้

จากนั้นเมื่อหญิงสาวได้ช่วยต่งหย่งสำเร็จแล้วจึงได้ออกจากบ้านเจ้าเก่าแก่ผู้นั้น และบอกความจริงกับต่งหย่งว่าตนเองเป็นเทพธิดาทอผ้าของเจ้าเก้เซียงฮ้องเต้¹ เนื่องด้วยความกตัญญูที่ส่งผลให้สวรรค์เห็นใจ จึงได้ส่งตนเองลงมาช่วย หลังจากนั้นเทพธิดาก็บินกลับลับฟ้าไป

¹ พระเจ้าสูงสุดของจีน เปรียบได้กับพระอินทร์ของไทย โดยคำที่ถูกต้องเขียนว่า “เจ้าเก้เซียง” ไม่ใช่ “เจ้าเซียน”

ในสมัยราชวงศ์ถัง (ค.ศ. 618 – ค.ศ. 907) พบบันทึกอีกสองฉบับที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ตัวเอกของเรื่องมากขึ้น ฉบับแรกคือ **ฝ่าย่วนจูหลิน** (法苑珠林) (ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง) เนื้อหาของฉบับนี้ไม่มีอะไรที่แตกต่างจากฉบับที่กานเป่าเขียนมากนัก แต่ส่วนที่ต่างจะเป็น รายละเอียดปลีกย่อยคือ การเรียกชื่อตัวละครคือเรียกเทพธิดาว่า **เทียนหนี่ว** (天女) ไม่ได้ ชี้ชัดว่าเป็นสาวทอผ้า และจาก **อู่เหริน** (主人) หรือเจ้านายมาเป็น **ฟู่กง** (富公) หรือ เศรษฐี เรื่องของเหตุผลในการบันทึกการเรียกตัวเอกฝ่ายหึงซึ่งเป็นเทพธิดากลับมาเป็น เทียนหนี่วอีกครั้งนั้น สามารถสันนิษฐานได้ว่าในสมัยราชวงศ์ถังเป็นช่วงเวลาที**ศาสนาพุทธกับ ศาสนาเต๋าได้เข้ามามีอิทธิพลต่อวรรณกรรมและวิถีชีวิตของผู้คนในสมัยนั้นอย่างมาก** จน เรียกได้ว่าเป็นยุคทองของทั้งสองศาสนาเลยก็ว่าได้ โดยคำว่าเทียนหนี่วความหมายจะเป็นไป ในทาง**นางฟ้าของศาสนาพุทธ** เพราะทางพุทธนั้นก็จะมีนางฟ้าอยู่บนสวรรค์เช่นกัน และมีความเชื่อในแบบเดียวกับชาวบ้านในสมัยนั้นว่าเมื่อทำดีต้องได้ดี ทำดีแล้วจะได้รับผลกรรมที่ดี ตอบแทนกลับมา ทุกอย่างมีเหตุต้นผลกรรม สอดคล้องกับตัวเอกของเรื่องคือต่งหย่งที่มีความ กตัญญูจนสวรรค์ได้ส่งนางฟ้าลงมาช่วยนั่นเอง

นอกจากนี้ในบันทึกยังมีเรื่องของ**ระยะเวลาที่เทพธิดาได้อยู่ร่วมกับต่งหย่งซึ่งได้บันทึก ไว้ว่าหนึ่งเดือน** สิ่งนี้มีส่วนช่วยให้เวลาที่ทั้งสองจากกันหรือบทพรากจากดูมีสีสันและอาจเกิดความอาลัยอาวรณ์ขึ้นได้ โดยผู้อ่าน ณ ตอนนั้นสามารถจินตนาการได้ว่าระหว่างที่อยู่ร่วมกัน ฉันทามีภรรยาเป็นเวลาหนึ่งเดือนนั้น ทั้งคู่ต้องเกิดความรักต่อกันขึ้นมาบ้าง เป็นจุดหัวเลี้ยว หัวต่อของเรื่องก่อนที่จะจบลง

ฉบับที่สองเป็นบันทึก**โซวเลินจี** ในแบบฉบับของ**จี้ว่เต้าซิง** (句道兴) พบในสมัยปลาย ราชวงศ์ถังต่อกับยุคห้าราชวงศ์ (ค.ศ. 907 – ค.ศ. 960) โครงเรื่องส่วนหนึ่งคล้ายกับของ กานเป่า แต่ในส่วนที่ต่างคือสารัตถะของเรื่องจากเดิมที่เง็กเซียงส่งเทพธิดาลงมาช่วย กลับ กลายเป็นเทพธิดาเห็นความยากลำบากและความกตัญญูของต่งหย่งก่อน จึงไปรายงานต่อเง็ก เซียง หลังจากนั้นเง็กเซียงจึงได้ส่งตัวเทพธิดาลงมาช่วยยังโลกมนุษย์ แต่เนื้อเรื่องหลังจากที่ เทพธิดาช่วยเหลือจนต่งหย่งสามารถปลดหนี้ได้ ก็จากไปทันทีเช่นกัน ยังไม่มีความอาลัย อาวรณ์หรือผูกพันทางความรักเกิดขึ้น

อิทธิพลของศาสนาพุทธที่ส่งผลอย่างเด่นชัดมากขึ้นในช่วงต่อกับยุคห้าราชวงศ์คือ **การเล่านิทานชาดก** ซึ่งเป็นการเผยแพร่ศาสนาอีกหนึ่งวิธีที่ทำให้ชาวบ้านเข้าใจถึงพุทธศาสนาได้ง่ายขึ้น ต่อมาเนื้อหาขยายไปสู่การนำเอาเรื่องราวที่ชาวบ้านนิยมเล่าสืบกันมาหรือนิทานมุขปาฐะมาสอดแทรกคำสอนทางพุทธศาสนา อาจจะมีการขับร้องหรือมีดนตรีประกอบเพื่อเพิ่มอรรถรส เรียกว่า **นิทานเปี่ยนเหวิน** วรรณคดีเรื่องต่งหย่งพบเทพธิดาจึงมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพิ่มขึ้นอีกชิ้นหนึ่งซึ่งพบที่**ถั่วตันหวง (敦煌)** นิทานเรื่องนี้มีชื่อเรียกว่า **ต่งหย่งเปี่ยนเหวิน (董永变文)** โครงเรื่องมีเนื้อหาและความซับซ้อนเพิ่มอีกเล็กน้อย จากเดิมที่เริ่มด้วย ครอบครัวต่งหย่งยากจน ชายตัวผิวดำพอ ได้พบเทพธิดา จะเพิ่มเป็น ครอบครัวต่งหย่งยากจน ชายตัวผิวดำพอ ได้พบเทพธิดา การปรากฏจากและมีลูก ลูกต่งหย่งตามหาเทพธิดาทางด้านบ้านเกิดเปลี่ยนจากมณฑลซานตงมาเป็นมณฑลหูเป่ย์ อย่างไรก็ตามต่งหย่งคงจะไม่ได้ย้ายภูมิลำเนาไปหูเป่ย์แต่อย่างใด เพราะสถานที่ที่เปลี่ยนไปมีแนวโน้มที่จะเกิดจากนิทานมุขปาฐะจนแพร่กระจายไปทั่วมณฑลหูเป่ย์มากกว่า เล่ากันว่าตอนนั้นมีบุคคลที่แช่เดียวกับต่งหย่งชื่อว่า**ต่งอัน (董黯)** ซึ่งมีตำนานเกี่ยวกับความกตัญญูเช่นกัน แต่เนื่องจากเรื่องของต่งหย่งมีความโดดเด่นมากกว่า ดังนั้นชื่อต่งอันจึงมีการปรับเปลี่ยนเป็นต่งหย่งซึ่งนิยมมากกว่าแทน

ในนิทานเรื่องต่งหย่งเปี่ยนเหวินมีตัวละครเพิ่มขึ้นมาอีกสองตัว ตัวละครตัวแรกบทบาทจะเกี่ยวกับการค้าขายมนุษย์หรือในช่วงตอนที่ต่งหย่งขายตัวนั้นคือนายหน้าซึ่งในชาดกบันทึกไว้ว่าคือ **หยาเหริน (牙人)** ซึ่งเป็นตัวกลางในการช่วยอำนวยความสะดวกให้กับผู้ซื้อผู้ขายในตลาดนั้น แม้ว่ากฎหมายในสมัยราชวงศ์ถังจะห้ามไม่ให้มีการซื้อขายมนุษย์ก็ตาม แต่ ณ ตอนนั้น ประชาชนยังนิยมกันอยู่ อีกทั้งเมืองที่ต่งหย่งอยู่ก็ไกลจากส่วนราชการหรือใจกลางเมือง จึงไม่ได้มีความเคร่งครัดในเรื่องนี้มากนัก ส่วนตัวที่สองเป็นนักพรตหรือหมอดูผู้มีญาณวิเศษสามารถล่วงรู้อนาคตได้ชื่อว่า **ซุนปิ่น (孙宾)** ซึ่งเป็นคนที่ช่วยลูกของต่งหย่งคือ **ต่งจิ่ง (董仲)** ให้ไปหาเทพธิดาที่สระโหนดาด ในตอนนี้คือตอนต่งจิ่งหาแม่ เมื่อต่งจิ่งพบแม่ซึ่งเป็นเทพธิดาแล้ว เทพธิดารู้ว่าเป็นฝีมือของนักพรตตัวคนนี้ จึงได้ให้แจกันทอง¹ กับต่งจิ่งไปหนึ่งใบเพื่อ

¹ เล่ากันว่าในตำนานของพระอินทร์มีแจกันสีทองใบหนึ่งที่สามารถอธิษฐานขออะไรก็ได้ พุทธศาสนานิกายมหายานก็จะให้มีแจกันของเจ้าแม่กวนอิม ส่วนทางเต๋าจะมีน้ำเต้าซึ่งบางครั้งก็ไม่สามารถแยกออกได้ว่าเป็นอิทธิพลทางศาสนาใด

นำไปให้ขุนปิ่น ตัวขุนปิ่นเองจะมีคัมภีร์อยู่เล่มหนึ่งที่ช่วยให้หยั่งรู้ฟ้าดินได้ พอขุนปิ่นได้รับ แจกกันใบนั้นจากต่งจั้งก็ปรากฏเป็นเปลวไฟพุ่งขึ้นจากแจกกันมาทำร้ายขุนปิ่นและหนังสือจนไหม้ทั้งหมด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอิทธิฤทธิ์ของนางฟ้าทางพุทธ สามารถทำลายวิชาของ **นักพรตทางเต๋าได้**¹ สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงความนัยบางอย่างของการที่พุทธศาสนาเข้ามามีอิทธิพลมากกว่าทางเต๋า กล่าวกันว่าตั้งแต่คัมภีร์ของขุนปิ่นถูกเผาเป็นต้นมาก็ไม่มีใครรู้เรื่องบนสวรรค์ได้อีก

เรื่องลูกของต่งหย่งนั้นมีรายละเอียดเพิ่มอีกในนิทานฮว่าปิ่น (话本) สมัยราชวงศ์ซ่ง (ค.ศ. 960 – ค.ศ. 1127) โดยเนื้อหาเพิ่มเติมตอนที่เทพธิดาจะกลับสวรรค์ได้บอกกับต่งหย่งว่าตนตั้งครุฑ ถ้าลูกเป็นผู้หญิงจะนำไปเลี้ยงบนสวรรค์ต่อ แต่ถ้าเป็นผู้ชายจะนำมาให้ต่งหย่งเลี้ยงบนโลกมนุษย์ ระหว่างนี้เรื่องของต่งหย่งเริ่มแพร่กระจายไปสู่ราชสำนัก เมื่อฮ่องเต้รับทราบก็ทรงมีพระบัญชาแต่งตั้งต่งหย่งให้เป็นเสนาบดี และต่อมาเจ้าแค้นที่ต่งหย่งเคยขายตัวให้ก็ไต่ยกลูกสาวของตนชื่อ **ไชจิ้น** (赛金) ให้เป็นภรรยาต่งหย่ง เมื่อแต่งงานกันได้สักพัก **เทพธิดาก็ได้ลงมาหาต่งหย่งพร้อมกับมอบลูกชายที่เร็กเซียงฮ่องได้ตั้งชื่อให้ว่า ต่งจั้งซู** (董仲舒) หลังจากนั้นต่งหย่งกับไชจิ้นก็ได้รับเลี้ยงต่งจั้งซูไว้เป็นบุตรของตน เมื่อต่งจั้งซูโตขึ้นสารัตถะของเรื่องจะคล้ายกับสมัยราชวงศ์ถัง แต่จะมีรายละเอียดปลีกย่อยเพิ่มขึ้นอีกคือ ต่งจั้งซูถูกเพื่อน ๆ ล้อว่าเป็นลูกไม่มีแม่ ต่งหย่งเห็นใจจึงบอกว่าให้ไปหานักพรตชื่อ **เหยียนจวินผิง** (严君平) (ต่างจากสมัยราชวงศ์ถังซึ่งเป็นนักพรตชื่อขุนปิ่น) เหยียนจวินผิงให้ต่งจั้งซูไปคอยพบเทพธิดาที่เขาไท่ไปของวันที่เจ็ดเดือนเจ็ด ซึ่งในวันนั้นเหล่าเทพธิดาจะมารวมตัวกัน และแม่ของต่งจั้งซูคือเทพธิดาองค์ที่สวมเสื้อผ้าสีเหลือง

เรื่องราวต่อมาเทพธิดาก็ให้แจกกันกับต่งจั้งซูอีก แต่ในนิทานฮว่าปิ่นสมัยราชวงศ์ซ่งนั้นให้แจกกันไว้สองใบ ใบแรกคือแจกกันสีทองที่เอาไปให้นักพรตเช่นเดิม ซึ่งนอกจากคัมภีร์หยั่งรู้ฟ้าดินจะถูกเผาแล้ว เปลวไฟยังทำให้เหยียนจวินผิงตาบอดทั้งสองข้างอีกด้วย ส่วนใบที่สองเป็นแจกกันสีเงินภายในบรรจุเมล็ดข้าวอยู่เจ็ดเมล็ด ต่งจั้งซูกินทีเดียวทั้งหมดทำให้ร่างกายขยายใหญ่โตขึ้นจนผิดมนุษย์ ณ ตอนนั้นต่งหย่งก็ชราภาพแล้วประกอบกับเจ็บป่วยอยู่ตลอดเวลา

¹ 郎净。2006。《董永传说》，北京：中国出版社，第 67 页。

เมื่อเห็นต่งจิ้งซูมีร่างกายใหญ่โตผิดปกติเช่นนั้นจึงตกใจตาย หลังจากต่งหย่งตายแล้วเจ็กเซียงจึงได้มีคำสั่งให้ไปเป็นเทพวิหคอยู่บนสวรรค์ เรื่องของต่งหย่งตั้งแต่เกิดจนตายจึงมีครบถ้วนสมบูรณ์ในฉบับนิทานฮว่าเปิ่น

(2) ตันฮว่าย ตันไม้ที่ต่งหย่งพบกับเทพธิดาครั้งแรก
และวันที่จากกันก็จากกันที่ต้นนี้

สำหรับสัญลักษณ์ของเรื่องที่ขาดไม่ได้ในเรื่องนี้คือเรื่องราวได้เริ่มต้นฮว่าย(槐荫) ซึ่งปรากฏอยู่ในจี้ซิงหยางเซียง ฮว่ายอินจี้(槐荫记) ในอุปรากรนี้ก็จะมีเรื่องราวของต่งหย่งอยู่เช่นกัน ที่ใช้ชื่อเป็นชื่อตันไม้ นั้นสามารถอนุมานได้ว่าได้รับอิทธิพลจากภาพแกะสลักที่ศาลเจ้าอู่เหลียง ที่แกะสลักภาพพ่อต่งหย่งนั่งอยู่ใต้ต้นไม้ใหญ่ต้นหนึ่งดังที่กล่าวไว้ข้างต้นในสมัยอันตะวันออก นอกจากนี้ตันฮว่ายยังเป็นต้นไม้ที่ต่งหย่งพบกับเทพธิดาเป็นครั้งแรกและครั้งสุดท้ายตอนที่เทพธิดากลับสวรรค์ เป็นทั้งพยานรักของทั้งสองและเล่าขานกันต่อมาอีกว่าตันไม้ต้นนี้สามารถพูดได้อีกด้วย

สมัยราชวงศ์หยวน (ค.ศ. 1271 – ค.ศ. 1368) และสมัยราชวงศ์หมิง (ค.ศ.1368 – ค.ศ. 1644) ชาวบ้านเริ่มนำเอาวรรณกรรมต่าง ๆ ที่มีชื่อเสียงมาแสดง ขับร้องในรูปแบบของละครเพลงหรือจั่ว โดยจะนำเอาการขับร้อง ดนตรี ฟ้อนรำ การแต่งกายมาแสดงเป็นเรื่องราวไว้ด้วยกัน จั่วจะมีขึ้นในเทศกาลสำคัญ ๆ เช่น การไหว้ต้อนรับเทพเจ้า การบูชาเทพเจ้าในช่วงเทศกาลเพาะปลูก เป็นต้น

เมืองสำคัญที่นิยมแสดงจี้ว ญ ตอนนั้นคือเมืองไคเฟิง ต้าตู และหังโจว เรื่องต่งหย่งปรากฏในฉ้วนหนันซี (南戏) เรื่อง **ต่งซิวไฉ** (董秀才) เป็นครั้งแรกในราชวงศ์หยวน แต่ที่มีชื่อเสียงอย่างมากนั้นอยู่ในประชุมอุปรากรและบทร้อง **ยงซีเยว่ฝู่** (雍熙乐府) ของ **กั๋วชวิน** (郭勋) จี้วเรื่องนี้ตัวเอกฝ่ายชายจะมีบทร้องอยู่ฝ่ายเดียวตั้งแต่ต้นจนจบ โดยลักษณะนี้จะเรียกว่า **มั่วเปิ่น** (末本) ท่าทางของตัวเอกฝ่ายหญิงจะต้องดูตามการร้องของตัวเอกฝ่ายชายที่ร้องประกอบทั้งเรื่อง เรื่องต่งหย่งของกั๋วชวินนี้สะท้อนให้เห็นถึงจี้วในแบบฉบับสมัยหยวนที่เรียกกันว่า **หยวนจ่าจี้ว** (元杂剧) อย่างเด่นชัด การแสดงของจี้วชุดนี้จะเน้นในตอนที่ตั้งหย่งพบเทพธิดาและการช่วยเหลือของเทพธิดาเป็นหลัก เนื้อเรื่องจะมีบรรยากาศค่อนข้างเศร้าตลอดทั้งเรื่อง มีฉากแสดงทั้งหมดแปดฉาก ตัวละครแสดงกันเพียงสองคน ในส่วนนี้อาจจะทำให้เราไม่สามารถรู้ถึงอารมณ์ ความรักของตัวละครได้อย่างละเอียดมากนักเพราะต้องอาศัยเพียงการขับร้องที่ส่งผ่านความรู้สึกของตัวเอกฝ่ายชายด้านเดียวเท่านั้น

กู่เจียอู๋ (顾觉宇) (นักประพันธ์และนักแสดงจี้วปลายราชวงศ์หมิงได้แต่งเรื่องต่งหย่งเอาไว้สองเรื่องได้แก่ **จื่อจิ้นจี** (织锦记) กับ **ซินอีจื่อ** (心一子) เนื้อหาที่แต่งสำนวนเรียบง่าย โครงเรื่องเน้นตอนพบเทพธิดากับตอนพรากจาก มีตัวละครที่เป็นเทพธิดาเพิ่มมาอีก เช่น เทพธิดา **ฉางเอ๋อ** (嫦娥) เป็นต้น มีเทพเซียนบนสวรรค์ปรากฏขึ้นมาในเรื่องอีกมากมาย และยังมีการเพิ่มแซ่หรือนามสกุลให้กับเทพธิดาว่าแซ่ **จ้ง** (张) หรือเทพธิดาสกุลจ้ง แต่อย่างไรก็ตามกู่เจียอู๋ได้รับการวิจารณ์อย่างหนักสำหรับนักวรรณคดีในสมัยนั้นว่าเป็นคนแสดงจี้วที่มีความรู้ น้อย สำนวนที่ใช้เขียนเหมาะสำหรับชาวบ้านพื้นๆ เท่านั้น ไม่มีคุณค่าทางวรรณกรรมชั้นสูง ถึงแม้เขาจะถูกโจมตีอย่างหนัก แต่ผลงานของเขาทั้งสองเรื่องเป็นที่นิยมของชาวบ้านในช่วงนั้นอย่างมาก เพราะชาวบ้านในระดับรากหญ้าดูแล้วสนุก เข้าใจง่าย นอกจากนี้ยังมีอีกหนึ่งท่านชื่อ **เซวียอึ้งฟู่** (薛昂夫) เขียนเรื่องต่งหย่งในเชิงตลกไว้ในบท **เฉาเทียนฉิว** (朝天曲) ว่า

董永卖身，孝感天心顺。谁知织女是天孙，同受为奴困。
自有牛郎，佳期将近，书生休认真。本因，孝亲，不是夫妻分。¹
——薛昂夫《朝天曲》

ตงหย่งขายตัว ความกตัญญูรู้ถึงฟ้าดิน ใครจะรู้ว่าสาวทอผ้าที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขอยู่นั้น เป็นพระราชธิดา แห่งสวรรค์ มีหนุ่มเลี้ยงวัวเป็นคู่อยู่แต่ก่อน บัดนี้ใกล้ถึงวันที่จะได้พบกัน บัณฑิตตงหย่งเอื่อยอย่าได้คิดจริงจัง นี่ เป็นเพราะความกตัญญู มิใช่สามีภรรยา กัน

(เชวียอั้งฟู “ลำน้าเฉาเทียน”)

จากเนื้อความดังกล่าวสามารถสันนิษฐานได้ว่าเชวียอั้งฟูน่าจะเขียนถึงตอนที่เทพธิดา กำลังจะจากตงหย่งไป และเพื่อให้ตงหย่งตั้งใจได้จึงต้องบอกความจริงไปว่าตนเองเป็น เทพธิดาและมีคู่ครองเป็นหนุ่มเลี้ยงวัวอยู่แล้ว เรื่องนี้คงจะทำให้ชาวบ้านในยุคต่อๆ มานำ เรื่องหนุ่มเลี้ยงวัวกับสาวทอผ้าเข้ามาผสมกับเรื่องตงหย่งพบเทพธิดามากขึ้นจนเกือบแยกกัน ไม่ออก

สมัยราชวงศ์ชิง (ค.ศ. 1616 – ค.ศ. 1911) ถึงปัจจุบัน เมื่อชาวบ้านเริ่มนิยมในการชม จั้ว การแสดงจั้วของแต่ละท้องถิ่นก็เริ่มแพร่หลายเป็นต้นมาตั้งแต่สมัยของ**เฉียนหลง** (乾隆)ฮ่องเต้แห่งราชวงศ์ชิง ก่อนเริ่มการแสดงจะมีจั้วชุดแรกที่แสดงเพื่อเอาฤกษ์เอาชัยหรือเรียกว่า จั้วเบิกโรง โดยตัดตอนโครงเรื่องเฉพาะส่วนมาแสดง ใช้ชื่อตอน **เทียนจีซ่งจื่อ** (天姬送子 เทพธิดาส่งมอบลูก) ซึ่งเป็นตอนที่เทพธิดาลงมาจากสวรรค์มอบลูกให้กับตงหย่ง โดย**เชื่อกันว่าการที่เทพเซียนลงมามอบบุตรให้นั้นถือเป็นความสิริมงคลและความราบรื่นในการแสดงไปตลอดทั้งเรื่อง** จึงนิยมนำฉากนี้มาแสดงเป็นจั้วเบิกโรงนั่นเอง เค้าโครงเรื่องและรูปแบบของจั้วที่นำมาแสดงส่วนใหญ่ยังคงได้รับอิทธิพลจากสมัยราชวงศ์หมิง แต่เนื่องจากความหลากหลายของการแสดงในแต่ละท้องถิ่นที่ได้รับความนิยมและแผ่ขยายมากขึ้น ทำให้รูปแบบการแสดงในแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกัน สารัตถะของเรื่องก็ผันแปรไปตามความนิยมของชาวบ้าน ทำให้เรื่องตงหย่งพบเทพธิดาในสมัยนี้มาถึงยี่สิบสามแบบ แสดงไปตามพื้นที่ต่าง ๆ

¹ 郎净。2006。《董永传说》，北京：中国出版社，第 47 页。

เช่น มณฑลหูหนาน อันฮุย ซานซี กวางสี เป็นต้น ตอนที่นิยมและมีชื่อเสียงเช่น เทียนจิ้งจื่อ และ *เทียนเซียนเพย์* (天仙配 เทวสันนิวาส) เรื่องเทียนเซียนเพย์เป็นจ๊วของมณฑลอานฮุยที่เรียกว่า*หวงเหมย*¹(黄梅) ที่เกิดขึ้นสมัยปลายราชวงศ์ชิงตรงกับช่วงสถาปนาสาธารณรัฐจีน (ค.ศ. 1912 – ค.ศ.1949) ความนิยมในจ๊วหวงเหมยทำให้มีผู้ปรับแก้เนื้อหาของจ๊วไปอย่างต่อเนื่อง เพราะผู้ชมส่วนใหญ่ต้องการให้ตอนจบของเรื่องเป็นความรักที่สมหวัง นั่นคือต้องหย่งไปอยู่คู่กับเทพธิดาโดยไม่มีวันพรากจาก

พัฒนาการของจ๊วชุดนี้เริ่มมีชื่อเสียงขึ้นอีกโดยนักแสดงเอกฝ่ายหญิงที่แสดงเป็นเทพธิดาที่ชื่อว่า *เหยียนเฟิงอิง* (严凤英) การแสดงของเธอแทบจะทำให้ไม่มีชาวจีนคนไหนที่จะไม่รู้จักเรื่องเทียนเซียนเพย์ จากการแสดงจึงพัฒนาไปถึงการฉายเป็นภาพยนตร์ การออกเป็นเทปคลาสเซต ที่มียอดขายสูงพอๆ กับการแข่งขันของเรื่องม่านประเพณีที่เป็นที่นิยมมากในสมัยนั้น ต่งหย่งพบเทพธิดาจึงเป็นวรรณคดีที่ถูกนำมาแสดงเป็นภาพยนตร์อีกหลายแบบ ในปัจจุบัน (ค.ศ. 2004) ได้นำมาปรับเนื้อเรื่องและแสดงใหม่อีกครั้งซึ่งเป็นเรื่องล่าสุดซึ่งเป็นละครซีรีส์ในชื่อ *เทียนไวเพยเซียน* (天外飞仙) (มีชื่อภาษาไทยว่า นางฟ้าแสนซนอลวนรัก) เนื้อเรื่องเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เพราะเทพธิดาไม่ได้ลงมาช่วยต่งหย่งโดยตรง แต่ด้วยความซุกซนเกินไปบนสวรรค์ทำให้เจ็กเซียงฮ่องเต่งโทะขมาที่โลกมนุษย์ เมื่อทำความดีครบหนึ่งร้อยครั้งจึงจะกลับสวรรค์ได้ ซึ่งในระหว่างนี้เทพธิดาจึงได้พบกับต่งหย่งโดยบังเอิญ นำแสดงบทเทพธิดาโดย*หลินอี้เฉิน* (林依晨) นักแสดงและนักร้องจากไต้หวันและ*หูเกอ* (胡歌) นักแสดงจากจีนแผ่นดินใหญ่รับบทเป็นต่งหย่งตัวเอกของเรื่อง

¹ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่าจ๊วอันฮุย เป็นจ๊วประจำมณฑลอานฮุยซึ่งเป็นจ๊วท้องถิ่นสำคัญของประเทศจีน เป็นหนึ่งในสิบจ๊วที่ยิ่งใหญ่ของจีน รูปแบบของจ๊วที่เป็นธรรมชาติใกล้ชิดกับชาวบ้าน จ๊วชนิดนี้จึงได้รับความนิยมจากผู้ชมในจีนอย่างมาก

(3) ภาพยนตร์เรื่องเทียนเซียนเพี้ยนในยุคแรก

(4) ละครซีรีส์เรื่องเทียนไ่วเพี้ยนเซียนในยุคปัจจุบัน

จุดเด่นของตัวละครและโครงเรื่อง

1. ตัวเอกฝ่ายชาย ลักษณะของต่งหย่งมีความเอกภาพของตัวละครตลอดทั้งเรื่องไม่ว่าเป็นยุคสมัยใดก็ตามคือ มีฐานะยากจน มีความกตัญญูเป็นพื้นฐานตั้งแต่เริ่มเรื่อง ความขยันต่อครอบครัว ซื่อสัตย์และอดทนต่อการทำงานที่ยากลำบากเพื่อพ่อ ส่วนที่โดดเด่นที่สุดคือความกตัญญูที่ทำให้ต่งหย่งได้พบกับเทพธิดาในภายหลัง รายละเอียดปลีกย่อยของต่งหย่งในสมัย

ราชวงศ์ซ่งและราชวงศ์ซิงคือการยกฐานะของต่งหย่งให้ได้เป็นขุนนางเนื่องจากมีความกตัญญู
จนเป็นที่กล่าวขานในเวลาต่อมา

2. ตัวเอกฝ่ายหญิง โดยส่วนใหญ่แล้วไม่ว่าจะเป็นปีศาจหรือเทพธิดาก็จะมีบทบาทคือการช่วยตัวเอกฝ่ายชายให้พ้นจากความยากลำบาก หรือไม่ก็แอบหนีมาเที่ยวโลกมนุษย์จนได้
พบรักกับตัวเอกฝ่ายชาย ในที่นี้เทพธิดาในช่วงสมัยอันได้รับคำสั่งจากสวรรค์ให้ลงมาช่วยต่ง
หย่ง แต่พัฒนาการของเรื่องเมื่อมาถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนไปคือเทพธิดาแอบลงมาโลกมนุษย์
บ้าง หรือไม่ก็ถูกส่งลงมาทำความดีเพื่อชดเชยความผิดจนได้พบต่งหย่ง เป็นต้น

3. ความกตัญญู จุดเด่นของเรื่องนี้อันดับแรกที่ต้องดูผู้อ่านและผู้ชมจิวในสมัยต่อมาคือ
เรื่องความกตัญญูของต่งหย่งหนึ่งในสี่สิบสี่ตำนานลูกกตัญญูที่มีความโดดเด่นเรื่องชายตัวเพื่อ
ฝังศพพ่อ แม้ว่าตนจะพบกับชะตากรรมเช่นไรก็ตาม เป็นการสอนให้คนทำความดีกตัญญูต่อ
บุพการีไปพร้อมกับการเล่านิทานในสมัยนั้นเช่น เชื่อว่าความกตัญญูทำให้สวรรค์เห็นใจ
สะท้อนเลื่อนลั่นถึงฟ้าดิน มีเทพธิดามาช่วยเหมือนกับต่งหย่ง เป็นต้น และความกตัญญูของต่ง
หย่งลูกของต่งหย่งที่ต้องการพบแม่สักครั้งในชีวิต ซึ่งก็จะสื่อถึงเรื่องความรักระหว่างแม่กับลูก
อีกด้านหนึ่งเช่นกัน

4. ความรัก เนื้อเรื่องในสมัยอันยังไม่มีเรื่องความรักของทั้งคู่เข้ามาเกี่ยวข้อง แต่เมื่อเริ่ม
แสดงเป็นอุปรากรจีนหรือจิว ความสัมพันธ์ด้านความรักของตัวเอกทั้งสองถือว่าเป็นสีสันให้กับ
เรื่องนี้พๆ กับจุดเด่นในด้านความกตัญญู เช่น ฉากที่เทพธิดาต้องร้องบออำลาจากกลับ
สวรรค์ ฉากที่เทพธิดาลงมาอมกให้กับต่งหย่งหลังจากที่ไม่ได้พบกันนาน หรือฉากความรัก
ระหว่างเทพธิดากับลูกคือต่งหย่งที่ต้องการพบแม่ เป็นต้น

5. สัญลักษณ์ของเรื่อง ตอนที่เทพธิดาพบกับต่งหย่งครั้งแรกหรือตอนที่ต้องลาจากจะมี
สัญลักษณ์ที่เป็นจุดสำคัญของเรื่องอย่างหนึ่งคือต้นฮว่ยอิน รายละเอียดในตอนบอกว่า
เรื่องนี้เป็นตัวแทน เป็นแม่สื่อหรือพยานรักให้กับทั้งคู่ทั้งในตอนพบกันและจากกัน ใน
บันทึกฮว่ยอินจี้ก็บอกว่าต้นไม้นี้สามารถพูดได้อีกด้วย

6. การไว้ทุกข์ คำสอนของขงจื้อในเรื่องความกตัญญูยังคงอยู่ปลูกฝังอยู่ในจิตสำนึกของ
คนในสมัยโบราณเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน เมื่อบุพการีเสียชีวิตจะต้องไว้ทุกข์เป็นระยะเวลาสาม

ปีถึงจะออกจากการไว้ทุกข์ได้ทั้งนี้ก็เพื่อแสดงถึงความกตัญญูที่มีต่อบุพการีของตน แต่ในก็มีนักปราชญ์บางสำนักเห็นว่าเป็นการฟุ่มเฟือยไม่เห็นด้วยกับการไว้ทุกข์ดังกล่าว ในปัจจุบันจึงไม่ค่อยมีใครไว้ทุกข์ถึงสามปีอีก

7. ปฏิกริยาของชนชั้นปกครอง ช่วงสมัยราชวงศ์ซ่ง ต่งหย่งได้รับราชการเป็นเสนาบดีการที่คนธรรมดาและยากจนจะกลายเป็นขุนนางได้ต้องน่าจะมีสาเหตุหลักอยู่สองส่วนด้วยกัน ส่วนแรกน่าจะเป็น**อิทธิพลจากบรรดาขุนนางในสมัยก่อน** ซึ่งพื้นฐานเดิมของเขามีความซื่อสัตย์ต่อฮ่องเต้อยู่แล้วและจำนวนขุนนางที่ดีน่าจะมีมากกว่า ขุนนางตำแหน่งใหญ่ต้องเข้ามาตรวจสอบดูแลขุนนางตามชั้นหัวเมืองเล็กๆ ว่าปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างไรบ้าง เมื่อเข้ามาเห็นสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนเห็นว่าบ้านไหนมีความยากลำบาก เห็นว่าควรช่วยเหลือเป็นการด่วนก็จะกราบทูลต่อฮ่องเต้ให้ส่งคนลงมาช่วย ขุนนางในสมัยนั้นอาจได้เห็นครอบครัวต่งหย่งที่มีความกตัญญูต่อพ่อ จึงได้นำสารส่งกราบทูลเรื่องราวไปตามลำดับ ส่วนที่สอง เป็น**อิทธิพลจากชาวบ้าน**ที่ยกย่องในความกตัญญูของต่งหย่ง ตระกูลใดที่ทำความดีก็จะมีป้ายเชิดชูเกียรติให้กับตระกูลนั้น เรื่องของต่งหย่งคงเป็นที่กล่าวขานกันปากต่อปากไปเรื่อย ๆ จนมีคนไปรายงานให้ขุนนางได้รับทราบเป็นปฏิกริยาจากชนชั้นล่างนั่นเอง

8. การเปลี่ยนแปลงของชื่อตัวละคร เทพธิดาเป็นตัวละครหลักที่มีการเปลี่ยนแปลงของชื่อในแต่ละยุคสมัยบ่อยที่สุด เช่นจากจื๋อหนี่วเป็นซีเชียนหนี่ว เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีเง็กเชียงฮ่องเต้ ถ้าแก่ที่ให้ต่งหย่งยืมเงิน รายละเอียดจะแตกต่างกันไปตามยุคสมัยเช่นกัน ตารางด้านล่างจะแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของชื่อตัวละครให้ดูง่ายขึ้นดังนี้

ตารางแสดงการเปลี่ยนแปลงของตัวละครในสมัยต่าง ๆ

สมัย	ราชวงศ์ถัง	ราชวงศ์จิ้น	ราชวงศ์ถัง	ราชวงศ์ซ่ง	ราชวงศ์หยวนตอ กับหมิง	ราชวงศ์ชิง	สาธารณรัฐจีนถึง ปัจจุบัน
ชื่อบันทึก/ ชื่อเรื่อง	《灵芝篇》 หลิงจื่อเฟียน	《搜神记》 โซวเสินจี	《董永变文》 ต่งหย่ง เปี่ยนเหวิน	《董永遇仙记》 ต่งหย่งฮั่วเซียนจี	《织锦记》 จื่อจิ้นจี	《槐荫记》、 《天仙配》 ฮว่ายอินจี และ เทียนเซียนเพย	《天仙配》、 《天外飞仙》 เทียนเซียนเพย และ เทียนไวเฟยเซียน
ตัวละคร (เทพธิดา, เง็กเซียนและ เง็กเก๋)	神女 เสินหนี่ว เทพธิดา	织女 จื่อหนี่ว สาวทอผ้า	三织女 ซานจื่อหนี่ว คุณหนูสาม (สาว ทอผ้า)	织女 จื่อหนี่ว สาวทอผ้า	七织女 ชีจื่อหนี่ว คุณหนูเจ็ด (สาวทอ ผ้า)	七仙女 ชีเซียนหนี่ว เทพธิดาองค์ที่เจ็ด	七仙女 ชีเซียนหนี่ว เทพธิดาองค์ที่ เจ็ด
	天灵 เทียนหลิง สวรรค์ สวรรค์	天帝 เทียนตี้ พระเจ้า	帝释 ตี้ซือ พระอินทร์	天帝 เทียนตี้ พระเจ้า	玉帝 ฮั่วตี้ เง็กเซียน	玉帝 ฮั่วตี้ เง็กเซียน	玉帝 ฮั่วตี้ เง็กเซียน
	债家 ไจ้เจีย เจ้าหนี้	主人 จูเหริน เจ้านาย	长者，富 กง อ่างเอ๋อ, ฟุงก ผู้เฒ่า, เศรษฐี	傅长者 ฟูจ่างเอ๋อ ผู้เฒ่าฟู	傅华 ฟูฮว่า ท่านฟู, เง็กเก๋ฟู	傅员外 ฟูหยวนไว คหบดีฟู	傅员外 ฟูหยวนไว คหบดีฟู

อิทธิพลของเรื่องต่งหย่งพบเทพธิดาในด้านต่าง ๆ

1. มีอิทธิพลกับวรรณกรรมเรื่องอื่น นอกจากเรื่องหนุ่มเลี้ยงวัวกับสาวทอผ้าที่มีเนื้อหาของเรื่องคล้ายกันแล้ว ยังมีเรื่องโคมวิเศษกับเจ้าแม่หัวซานอีกหนึ่งเรื่องที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน มีอิทธิพลต่อกันทั้งในโครงเรื่อง ฉาก ตัวละคร ในเรื่องนี้ตัวเอกของเรื่องเป็นคนธรรมดาเช่นเดียวกับต่งหย่งและได้พบรักกับเทพธิดาเช่นกัน สัญลักษณ์ที่โดดเด่นคือโคมวิเศษของเทพธิดา แม้ว่าทั้งคู่จะได้ครองรักกันแต่ก็ไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้ เทพธิดาก็ต้องกลับสวรรค์ไป และตอนท้ายของเรื่องตัวเอกก็ได้แต่งงานกับผู้หญิงที่เป็นมนุษย์ธรรมดาเหมือนกับต่งหย่งได้แต่งงานกับไซจินในภายหลัง

2. มีอิทธิพลต่อความเชื่อทางศาสนา ในสมัยราชวงศ์ถังศาสนาพุทธและเต๋าได้เข้ามาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับวรรณคดีเรื่องต่งหย่งพบเทพธิดา โดยเฉพาะศาสนาพุทธที่สื่อความหมายได้ว่า ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว อาจเป็นกุศโลบายในการสอนคนรุ่นหลังให้รู้จักทำความดี โดยเฉพาะความกตัญญูต่อบุพการี คนติดก้น้ำไม่ไหลตกไฟไม่ไหม้ ถึงจะลำบากอย่างไรก็ต้องมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาคอยช่วยเหลือเสมอ นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลด้านการกราบไหว้บูชา มีศาลเจ้า

ต่งหย่งที่เมืองเซี่ยวก่าน มณฑลอานฮุย หรือแม้แต่หลุมฝังศพของต่งหย่งตัวเอกของเรื่องที่มีมากกว่าหนึ่งที่ เพราะหลายสถานที่อ้างว่าเป็นบ้านเกิดของต่งหย่ง

3. มีอิทธิพลต่อศิลปะแขนงต่างๆ ตั้งแต่สมัยปลายราชวงศ์ซิงเรื่องเทียนเซียนเพยได้รับการปรับปรุงแก้ไขจากนักเขียนต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ชมจื๊วในสมัยนั้น และจากการเป็นนิทาน นิยาย และจื๊ว ก็พัฒนาขึ้นมาในรูปแบบของภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ จะเห็นได้ว่ามีอิทธิพลต่อการนักเขียนบทละคร การแสดงพื้นบ้าน และการภาพยนตร์ในปัจจุบัน

4. มีอิทธิพลต่ออุตสาหกรรมวัฒนธรรม ปัจจุบันนี้มีหลายสถานที่ในมณฑลต่าง ๆ โดยเฉพาะมณฑลซานตง มณฑลหูเป่ย์ ที่มีสิ่งก่อสร้างเช่น รูปปั้น ศาล เกี่ยวกับต่งหย่งและเทพธิดาขึ้นมา เพื่อให้เกิดเป็นแหล่งค้นคว้าข้อมูลทางวรรณคดี และอีกนัยหนึ่งสถานที่เหล่านี้ได้ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศให้ได้เข้ามาเยี่ยมชมศิลปวัฒนธรรมเหล่านี้นอกจากนี้ยังมีการผลิตสมุดป๊อปปูล่าที่มีรูปต่งหย่งพบเทพธิดาให้ผู้คนได้ซื้อหากัน จึงนับได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมในอีกรูปแบบหนึ่ง

สรุป

ใจความหลักของเรื่องต่งหย่งพบเทพธิดาดังแต่สมัยราชวงศ์ฮั่นจนถึงปัจจุบันสามารถแบ่งได้ทั้งหมดหกส่วนคือ หนึ่ง การขายตัวฝังศพพ่อที่บ่งบอกถึงความกตัญญู สอง ต่งหย่งได้พบเทพธิดา สาม การพรากรจากเมื่อเทพธิดาต้องกลับสวรรค์ สี่ การได้เป็นขุนนางของต่งหย่ง ห้า เทพธิดาลงมาสู่โลกมนุษย์อีกครั้งและมอบลูกชายให้ต่งหย่ง และหก ต่งจื๊วต้องการพบแม่เนื้อหานอกเหนือจากนี้เช่น การได้กลับมาอยู่ร่วมกันของต่งหย่งและเทพธิดา หรือการที่ต่งหย่งมีภรรยาใหม่อีกคน เป็นการเสริมหรือแต่งขึ้นมาเพื่อเพิ่มอรรถรสและเอาใจผู้ชมโดยเฉพาะการแสดงจื๊ว ชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องการให้บทของทั้งคู่จบลงด้วยความสมหวัง ทั้งๆ ที่เนื้อหาของบันทึกในยุคก่อนหน้านั้นจบลงด้วยการพรากรจากและไม่ได้กลับมาอยู่ร่วมกันอีกเลย

เนื้อเรื่องที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัยเป็นไปเพื่อตอบสนองกลุ่มผู้อ่านและผู้ชม ถึงแม้เนื้อเรื่องจะจบลงด้วยความไม่สมหวัง แต่เรื่องต่งหย่งพบเทพธิดาก็นับว่าได้รับความนิยมอย่างสูงเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นกระแสตอบรับทั้งสองส่วนในด้านสมหวังและไม่สมหวังของเรื่องทำให้วรรณคดีเรื่องนี้ยังคงได้รับความนิยมอย่างเป็นอมตะไม่แพ้วรรณคดีเรื่องอื่นเช่นกัน

บรรณานุกรม

หนังสือภาษาไทย

มัลลิกา คณานุรักษ์. 2550. **คติชนวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

หนังสือภาษาจีน

郎净. 2006. **《董永传说》**, 北京: 中国社出版社.

บทความภาษาจีน

班友书. 1985. “有关《天仙配》演变史二三事考”, **《黄梅戏艺术》**, 第 2 期, 第 128-132 页。

纪永贵. 2000. “董永遇仙故事的产生与演变”, **《民族艺术》**, 第 4 期, 第 80-95 页。

闻毅先. 2005. “‘董永遇仙’传说与金坛”, **《江苏地方志》**, 第 3 期, 第 60 页。

ภาพประกอบ

纪永贵. 2008. “谈谈董永遇仙”, **《中华文化画报》**, 第 8 期, 第 65 页。

<http://ent.sina.com.cn/v/m/2006-02-16/1054987374.html> (ข้อมูลเมื่อ 3/3/2011)

<http://hanyu.iciba.com/wiki/425479.shtml> (ข้อมูลเมื่อ 3/3/2011)